

Verschijnt drie keer per jaar

Nummer 180 • Maart 2024

# Tijdingen

UIT LEUVEN

Verantwoordelijke uitgever: Elke Close - Kesseldallaan 76/0402 - 3010 Kessel-Lo

**INTERVIEW**

Els  
Flour

**WAT NA LEUVEN?**

Alumni met een  
passie voor ...

**SCRIPTIEPRIJS**

De winnaar is  
bekend!

**Tijdingen uit Leuven** is het periodiek van de Vereniging Historici Lovanienses, die alle Leuvense afgestudeerden in de Geschiedenis van de Oudheid, de Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd groepeert. Lid worden van de Vereniging kan door overschrijving van 15 euro (jaarlijks te betalen lidgeld) op rek.nr. BE26 7330 0301 6629 (KREDBEBB).

Werkten mee aan dit nummer: Elke Close (voorzitter VHL), Daniël Nicasie, Frederik Maertens, Hugo Van de Voorde, Jef Abbeel, Jos Martens, Karen De Windt, Kas Swerts, Martha Peeters, Michel Cloet, Michiel Nuyttens, Nico Van Campenhout, Raf De Keyser, Rita Vanderwielen, Sam Van Clemen en Staf Janssens.

Eindredactie: Mart Moris  
E-mail: [redactie@vhl-alumni.be](mailto:redactie@vhl-alumni.be)

Vormgeving: Ann De Pauw

Cover: Detail van de façade van de Universiteitshal, Naamsestraat Leuven

VHL • Kesseldallaan 76/0402 • 3010 Kessel-Lo  
E-mail: [info@vhl-alumni.be](mailto:info@vhl-alumni.be)  
Website: [www.vhl-alumni.be](http://www.vhl-alumni.be)

 [www.facebook.com/VHLalumni](https://www.facebook.com/VHLalumni)

## Inhoud

Woord vooraf	4
Nieuws van VHL	6
Scriptieprijs VHL	7
Reünies	8
Alumni in de kijker	13
Interview met Els Flour	14
De Canon van Vlaanderen	20
Historische strips	23
Historische boeken	26
Wat na Leuven? Alumni met een passie voor wijn en bier	39
Column: de keerzijde van de medaille	46
Camino Historici: la Ruta Maya	47
In memoriam	52
Oproep: Historische Kring 1943	66
Historische weetjes	19 / 22 / 25 / 38

## Woord vooraf

Beste lezer,

Hier is ie dan, het derde nummer van Tijdingen uit Leuven in het nieuwe jasje! Hij is iets langer achtergebleven dan verwacht, maar we beloven dat het weer de moeite waard is. Deze nieuwe editie laat nog maar eens zien dat Tijdingen een tijdschrift poogt te zijn voor en door alumni. We doen elke keer ons best om een gevarieerde inhoud te brengen, die aansluit bij de diverse interesses van ons leespubliek.

In dit nummer vinden jullie onder andere: het laatste nieuws van VHL, de winnaar van onze scriptieprijs van 2023 en enkele alumni in de spotlight. Ook de vertrouwde rubrieken ontbreken niet: reünieverlagen, een uitgebreid alumni-interview – dit keer met historica en feministe Els Flour –, en recensies allerlei.

Oud-voorzitster Karen De Windt houdt ons sinds enkele edities op de hoogte van haar leven in het onderwijs, en voor degenen onder jullie die zich afvragen wat het leven na Leuven zoal in petto kan hebben, bieden we een verfrissende kijk op alumni met een passie voor wijn en bier.

Daarnaast staat dit nummer vol met verschillende oproepen: stel je kandidaat voor onze scriptieprijs 2024, deel je mening over de Canon van Vlaanderen of help Staf Janssens de leden van de 'Historische Kring 1943' te identificeren. Ook zouden we met jullie hulp graag vaker verwezenlijkingen of ervaringen van onze alumni onder de aandacht brengen.

Ten slotte wil ik nog even terugkomen op het feit dat begin januari de mails vertrokken zijn waarin we jullie uitnodigden om jullie ledenbijdrage te vernieuwen voor 2024. Vragen of opmerkingen? Aarzel dan niet om ons te contacteren. Dat kan via verschillende kanalen: onze website ([www.vhl-alumni.be](http://www.vhl-alumni.be)), per mail ([info@vhl-alumni.be](mailto:info@vhl-alumni.be)) of via de post, op het adres Kesseldallaan 76/0402, 3010 Kessel-Lo.

Veel leesplezier,

*Elke Close*  
Voorzitter VHL

KU LEUVEN



In de wiskunde heet het een verzameling.  
In de biologie een rijk. In de sociologie een groep.

## Bij KU Leuven is het een onschatbaar netwerk.

De jaren vliegen voorbij. De afstand wordt vaak groter, waardoor het contact met oude studievrienden soms verwaterd. Elkaar terugvinden kan nu via KU Leuven Connect, het alumniplatform van de universiteit.

De naam spreekt voor zich: KU Leuven Connect verbindt jou met alumni van over de hele wereld. En dat niet alleen. Hier lees je nieuws over je faculteit en alma mater, profiteer je van exclusieve voordelen, blijf je groeien met ons aanbod levenslang leren en handige loopbaantools.

Meld je vandaag aan en ervaar de kracht van je netwerk.



Blijf in contact met andere alumni en je alma mater via de online community **KU Leuven Connect**.

KU Leuven Alumni. Gisteren heeft toekomst.

## Nieuws van VHL

### Terugblik 2023

2023 is voorbij gevlogen! We hebben verschillende soorten activiteiten georganiseerd en velen van jullie ook in levenden lijve mogen ontmoeten. Zo zijn we er samen opuit getrokken in Leuven en Brugge onder leiding van onze alumni om de steden al wandelend nog wat beter te leren kennen.

Daarnaast hebben we ook de film *Elvis* gekeken met een interessante inleiding van Herbert Verreth, en organiseerden we een alumnicantus en quiz. Dat laatste gebeurde op 21 oktober en in samenwerking met de AA, de Aardige Alkoliekers, de alumnivereniging van Fak Letteren. Uiteindelijk namen er 16 ploegen deel en werd het een gezellige avond in zaal Pacem in Wilselle. Met dank aan *craft beer*-bar Malz konden we ook enkele mooie prijzen weggeven!

Ten slotte willen we ook even terugblikken op het debat over *Het Verhaal van Vlaanderen* en de Vlaamse canon dat VHL samen met studentenkring Historia en historici van het departement Geschiedenis in mei organiseerde. Het was onze drukstbezochte activiteit van 2023, hetgeen aantoont dat dit onderwerp zeker aandacht verdiende. VHL staat er ook in de toekomst voor open om andere actuele onderwerpen en thema's die met geschiedenis te maken hebben te bespreken in de vorm van een debat.

### Vooruitblik 2024

Ook in 2024 hebben we weer enkele interessante activiteiten gepland.

We bijten de spits af met een lezing van Tine De Keyser, de winnares van de VHL Scriptieprijs 2023. Op **donderdag 25 april** licht zij haar masterthesis toe en reiken we haar prijs uit. We sluiten af met een receptie. Neem even een kijkje hiernaast voor alle details.

Op **woensdag 20 november** verwelkomen we Channele Delameillieure, onderzoekster en medeauteur van *Wijvenwereld*. Zij zal het hebben over autoriteit en verantwoordelijkheid in het laatmiddeleeuwse huishouden.

Verder staan er in 2024 enkele uitstappen op het programma, maar daarover later meer. Hou zeker onze nieuwsbrief de gaten.

## VHL Scriptieprijs

### Proficiat Tine De Keyser!

Na een korte beraadslaging heeft de jury een winnaar van de VHL Scriptieprijs 2023 gekozen: de winnares is Tine De Keyser met haar thesis *Klaar voor de loopgraven? Het rekrutenleven in de Belgische militaire opleidingskampen in Frankrijk tijdens de Eerste Wereldoorlog*. De jury schatte de inzending hoog in, zag er een grote wetenschappelijke relevantie in, en apprecieerde de manier waarop de thesis en het onderzoek werden voorgesteld.

De Keyser studeerde geschiedenis en cultureel erfgoed aan de KU Leuven, en heeft stage-ervaringen in het In Flanders Fields Museum en het Museum van de Stad Brussel. Momenteel werkt ze als tentoonstellingsmaker bij Abby, een nieuw kunsten- en erfgoedmuseum dat in november 2024 de deuren opent in Kortrijk.

Op **donderdag 25 april** om 20 uur zal Tine De Keyser, als winnares van de VHL Scriptieprijs, in Leuven een lezing geven over haar thesisonderwerp. We nodigen alle alumni en studenten uit om er live of digitaal bij te zijn. Inschrijven kan via KU Leuven Connect. De link staat op onze website ([www.vhl-alumni.be](http://www.vhl-alumni.be)) en zal ook gedeeld worden via de nieuwsbrief van VHL.

### Oproep: VHL Scriptieprijs 2024

Ben je in de zomer van 2023 of in februari 2024 afgestudeerd als master in de geschiedenis aan de KU Leuven? Behaalde je eindverhandeling een minimale score van 15/20? Goed nieuws: dan kom je in aanmerking voor de VHL Scriptieprijs 2024!

Wil je meedingen? Stuur dan vóór 1 mei 2024 een abstract naar [info@vhl-alumni.be](mailto:info@vhl-alumni.be). We loven een prijs van 125 euro uit en zetten de winnaar op gepaste wijze in de bloemetjes.

Is je scriptie al wat ouder of scoorde je een puntje minder? Niet getreurd! Tijdingen publiceert met plezier uittreksels of interessant inzichten uit verhandelingen van alumni. Bijdragen zijn altijd welkom via [redactie@vhl-alumni.be](mailto:redactie@vhl-alumni.be).

# De Canon van Vlaanderen

In *Tijdingen* nr. 179 las u over het project van Jos Martens op Histoforum, de website voor geschiedenisonderwijs. Daar verwerkt hij het digitale aanbod van de Vlaamse canon ([www.canonvanvlaanderen.be](http://www.canonvanvlaanderen.be)) tot praktisch didactisch materiaal. Voor dit nummer dook Sam Van Clemen in de papieren versie. Hieronder leest u zijn beoordeling.

**De redactie van *Tijdingen* is zeer benieuwd naar praktijkervaringen van alumni. Werkte u al met de website of het boek van de Canon van Vlaanderen, in de klas of in een andere context? Wat zijn uw ervaringen? Bent u positief verrast of ziet u gemiste kansen? Laat het ons weten via [redactie@vhl-alumni.be](mailto:redactie@vhl-alumni.be)! Wij publiceren uw reactie graag in een van onze volgende nummers.**

**De Canon van Vlaanderen in 60 vensters,**  
Borgerhoff & Lambergts, Gent, 2023, 320 p.  
Zie ook: [www.canonvanvlaanderen.be](http://www.canonvanvlaanderen.be)

De veelbesproken Canon van Vlaanderen verscheen in mei 2023. Het project heeft een voorgeschiedenis die meerdere jaren teruggaat in de tijd. De Canoncommissie van specialisten, onder leiding van Manu Gerard, ging aan de slag in 2020. Het project deed al stof opwaaien lang voor het verschijnen van het boek en online gaan van de bijhorende website. Hoe moeten we dit boekwerk nu beoordelen?

## De canon als richtsnoer

In de inleiding zetten de samenstellers hun opzet uiteen. En dat was ambitieus. De canon dient tegelijk als "richtsnoer" en "samenzang". Hij is bedoeld voor een zo breed mogelijk publiek. Hij kan zijn nut bewijzen in het onderwijs, menen de samenstellers. "Daarnaast kan de Canon een hulpmiddel zijn voor gesprekken over maatschappelijke integratie en inburgering." "Tot slot kunnen mensen uit de erfgoed- en toerismesector baat hebben bij deze Canon." (p. 5)

Uitgangspunt is de regio Vlaanderen zoals die vandaag bestaat. Deze regio kreeg pas geleidelijk vorm na 1830, maar de geschiedenis ervan gaat terug tot de prehistorische mens. Gevolg van deze insteek is wel dat het huidige

Frans-Vlaanderen niet aan bod komt. Hieraan had nochtans toch wel een hoofdstuk kunnen worden gewijd.

## Zestig vensters op het verleden

Uit deze lange geschiedenis werden zestig "vensters" gekozen. Het gaat om "thema's, blikvangers en focuspunten" die chronologisch worden geordend. Het concept van de zestig hoofdstukken is hierdoor erg eenvormig. Ze zijn redelijk kort en beginnen met een stukje tekst over het gekozen venster. Deze inleiding dient telkens als aanleiding om een breder verhaal te vertellen. De zestig hoofdstukken worden gewoon achter elkaar gebracht. Het verhaal is niet onderverdeeld in periodes.

Het begint na een korte inleiding met de Neanderthalers. Daarna evolueert het verhaal chronologisch verder, tot op vandaag. Opvallend is de diversiteit van de gekozen thema's. Grote personen hebben een plaats, naast belangrijke gebeurtenissen. Maar bijvoorbeeld ook het Ros Beiaard, de Bloednacht van Leuven (de strijd voor het stemrecht), de Rode van Vlaanderen, het kookboek van de Boerinnenbond, de pil, Jacques Brel en het homohuwelijk zijn een venster. Minder bekende persoonlijkheden zijn de verbrande Lierse heks Cathelyne Van den Bulcke en de Congolees Paul Panda Farnana. Het laatste venster luidt: 'De wereld in Vlaanderen'. Het verwijst naar de toenemende multicultuuraliteit van Vlaanderen.

## Beoordeling

In recensies kwam eerder al de kritiek dat er lacunes zouden zijn en dat sommige regio's niet genoeg plaats zouden hebben gekregen. Maar met zo'n omvangrijk onderwerp is dit eigenlijk onvermijdelijk. Ook was er vooraf vrees dat er erg vooringenomen zou worden geselecteerd. We vinden integendeel dat er een erg goede en evenwichtige keuze is gemaakt. Van politieke subjectiviteit is geen sprake. Bij alle zestig vensters vinden we dat ze een plaats waard zijn. En een uitbreiding of vervolg kan trouwens nog altijd worden gemaakt.

Tweede deel van het werk zijn de vele afbeeldingen die op zich het boek al de moeite waard maken. Het is meteen een belangrijke kwaliteit van dit boek. De illustraties zijn goed gekozen, groot afgedrukt en in goede kwaliteit weergegeven.

Kortom, *De Canon van Vlaanderen* leest in de eerste plaats als een aangenaam en boeiend boek over het verleden én het heden van het gebied dat nu bekendstaat als Vlaanderen. Het brengt een flinke brok geschiedenis op een erg vlotte en wetenschappelijk verantwoorde manier tot bij de lezer. Die komt tal van wetenswaardigheden aan de weet. We hebben ervan genoten. De erg fraaie uitgave door Borgerhoff & Lamberigts is een meerwaarde.

Naast het boek kwam ook een website online: [www.canonvanvlaanderen.be](http://www.canonvanvlaanderen.be). De zestig vensters komen hier terug, maar de inhoud ervan is gedeeltelijk anders ingevuld dan in het boek. Bovendien bevat de website veel links die geïnteresseerden telkens de mogelijkheid bieden om zich verder te verdiepen in het thema. Dat maakt boek en website complementair.

*Sam Van Clemen*

## Wist je dat ...

... de Sint-Pieter- en Paulusabdij van Dendermonde een waardevol handschrift van de benedictijnse abdis en mystica Hildegard van Bingen (1098-1179) bezit?

De zogeheten Dendermonde Codex werd ca. 1175 gemaakt onder toezicht van Hildegard, in haar abdij op de Rupertsberg (Bingen am Rhein). Naast werken van een andere benedictines en mystica (Elisabeth van Schönau) en een anonieme auteur, bevat de codex een theologisch traktaat van Hildegard en een verzameling van haar liturgische gezangen. Dat laatste werk, de *Symphonia harmoniae caelestium revelationum*, is wereldberoemd en slechts in één ander manuscript bewaard (de Riesencodex van Wiesbaden).

Hildegard schonk het handschrift oorspronkelijk aan de monniken van Villers. Na omzwervingen langs verschillende andere abdijen eindigde het bij de benedictijnen van Dendermonde, die het in 2017 in bewaring gaven aan de Maurits Sabbebibliotheek van de theologische faculteit van de KU Leuven.

## Historische strips

**Wilfried Lupano en Léonard Chemineau,**  
*De Boekenezel van Cordoba*, Standaard Uitgeverij,  
Antwerpen, 2022, 257 p.

Net als boeken kunnen strips je meteen aanspreken met een speciale titel en een intrigerende cover. Zo is het ook met *De Boekenezel van Cordoba*: de titel maakt een mens nieuwsgierig en samen met de kaft wijst hij er duidelijk op dat we hier met een bijzonder en exotisch verhaal te maken hebben. Het gaat hier niet om zomaar een simpele vertelling: het dikke album behandelt een belangrijke gebeurtenis uit Spanje, toen nog Al-Andalus geheten, uit de 10e eeuw. Een tragische gebeurtenis zelfs.



### Op de vlucht uit Cordoba

De stad Cordoba staat in rep en roer. Bibliothecaris Tarid verzamelt samen met kopiïste Loebna de belangrijkste boeken van de meer dan 400.000 werken uit de grote bibliotheek. Kalief Al-Hakam II is pas gestorven en de elfjarige Hisham is op de troon gekomen. De jonge monarch staat volledig onder invloed van vizier Muhammed Amir. Deze probeert zijn macht te bestendigen door een alliantie te sluiten met de invloedrijkste imams. Voor deze mannen is de bibliotheek een doorn in het oog, staat ze vol verkeerde boeken en heeft een goed moslim genoeg aan de Koran.

Tarid ziet dus geen andere optie dan zoveel mogelijk werken te redden van de vlammen. Wanneer zijn oude leerling Marwan plots opduikt met een ezel, wordt het dier zeer zwaar beladen met allerlei boeken uit verschillende eeuwen. Het drietal Tarid, Loebna en Marwan trekken met hun boekenezel – het koppigste dier uit de hele geschiedenis – weg uit Cordoba, op zoek naar veiliger oorden. Maar de diefstal ontgaat de vizier niet, en hij stuurt natuurlijk zijn mannen achter hen aan ...

### Grote en kleine geschiedenis

Het hele verhaal beperkt zich tot een korte periode in het jaar 976. De op dat moment grootste bibliotheek ter wereld is in gevaar en gaat uiteindelijk in

vlammen op. Doorheen de eeuwen zouden enkele boeken uit deze bibliotheek terug opduiken, maar er is er in feite maar één waarvan we zeker zijn dat deze uit Cordoba afkomstig is. Deze tragedie wordt goed gekaderd in dit boek, met op de achtergrond de politiek van de Omajjaden in Al-Andalus. Via flashbacks van de drie hoofdfiguren komen we heel wat te weten over het ontstaan van de bibliotheek en de rol van de grote kaliefen Abd Al-Rahman III en Al-Hakam II hierin. Het beeld verspringt soms ook naar vizier Amir en zijn visie op de dingen. Door alle info zo te verweven in het levensverhaal van de personages, zit de geschiedenis zo vlot in het verhaal vevat dat ze vloeiend en niet-storend wordt verteld. We krijgen dus geen plotse intermezzo's, want de feiten zijn deel van de gebeurtenissen.

Naast de bibliotheek en de politiek komt ook het groter kader aan bod. Door de eerdergenoemde flashbacks en de acties van de vizier leren we indirect vrij veel over de samenleving in Al-Andalus. De aard van het verhaal draagt hiertoe bij: doordat de personages het land rondtrekken met een ezel en allerlei mensen ontmoeten, komen er tussendoor allerlei feitjes over het islamitische Spanje naar boven. Af en toe wordt er zelfs door iemand een passage voorgelezen uit een van de meegesmokkelde werken.

Niet onbelangrijk is dat je niet onmiddellijk in het verhaal wordt gedropt: het album start met een inleiding van de tijdsperiode en een kaart van het rijk. Voor de geïnteresseerde lezer vinden we op het einde nog een nawoord van zes pagina's over het Kalifaat van Cordoba door Pascal Buresi, onderzoeksdirecteur van het CNRS (het Franse *Centre National de la Recherche Scientifique*) en het Centrum voor Islamstudies. Maar het einde van de strip geeft ons ook een triest overzicht van het einde van zoveel belangrijke bibliotheken door de eeuwen heen, én een waarschuwing voor de toekomst ...

## Beoordeling

Het zijn allemaal gewichtige onderwerpen en toch komt het verhaal niet te zwaar over. Om alles nog wat luchtig te houden, zitten we met de verhalen van de hoofdpersonages én de historie om met een ezel door Spanje te trekken. De vlotte pen van Chemineau brengt dit allemaal mooi in beeld. Hij heeft een tekenstijl die luchtigheid en humor brengt, maar toch gedetailleerd en serieus genoeg is om de ernstige zaken even goed op papier te zetten. Dit semi-realisme lijkt al even een trend te zijn voor historische strips (zie ook eerdere recensies in de vorige Tijdingen). Dit werkt wonderwel voor heel wat historische verhalen en kan zo goed de geschiedenis voor een breed publiek brengen, wat ons in een gelijknamig vak indertijd op het hart werd gedrukt.

En zo is *De Boekenezel van Cordoba* een leuk én leerrijk verhaal van het mythische maar niet altijd zo bekende Al-Andalus. Het is niet alleen een echt grappig boek, maar tegelijkertijd een geschiedenisles en een aanklacht tegen politiek-religieus fanatisme. De vlotte tekenstijl past er goed bij, maar schuwt het niet om bepaalde donkere en zelfs gewelddadige momenten aan bod te brengen.

De wisselwerking tussen Tarid, Loebna – een historisch figuur! –, Marwan en een koppige ezel duwt het verhaal voort en brengt een mooie ode aan het boek en de bibliotheek door de eeuwen heen. Grote geschiedenis kan soms verpakt zijn in kleine verhalen, en dit album is daar een mooi voorbeeld van.

Frederik Maertens

## Wist je dat ...

... de KU Leuven in februari een exemplaar van Vesalius' *De humani corporis fabrica libri septem op de kop wist te tikken bij Christie's New York? Weliswaar met steun van de Vlaamse Gemeenschap en de Stichting Désiré Collen. Prijskaartje: 2 miljoen euro. Het gaat om een bijzonder exemplaar van de tweede editie uit 1555: Vesalius heeft er notities in gemaakt ter voorbereiding van een volgende editie. Helaas overleed hij in 1564, op de terugweg van een reis naar het Heilig Land, en is die derde editie er nooit gekomen.*

*Andreas Vesalius – in 1514 geboren als Andries van Wesele – publiceerde zijn zevendelig medisch handboek voor het eerst in 1543, in Bazel. Hij was toen hoogleraar in Padua, waar hij onderzoek mocht doen op echte lijken. De Fabrica is prachtig én waarachtig geïllustreerd door Italiaanse kunstenaars en betekende het begin van de moderne menselijke anatomie.*

*De KU Leuven heeft intussen aangekondigd dat ze het werk zal digitaliseren. In het kader van haar 600-jarig bestaan in 2025 staat ook de opening van een Vesalius Belevingscentrum op de planning, waar deze Fabrica zeker een prominente plaats zal krijgen.*



**Lode Wils, *Vlaamse beweging, sociale beweging?*, Ertzberg, Aalter, 2023, 429 p.**

Onze emeritus hoogleraar Lode Wils heeft sinds de jaren '50 uitvoerig gepubliceerd over de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Nu voegt de intussen 94-jarige daar nog een lijvig boekwerk aan toe met als titel: *Vlaamse beweging, sociale beweging?*

In de inleiding omschrijft de auteur de doelstelling: "nagaan hoe de ontwikkeling tot een brede Vlaamse volksbeweging verliep, in samenhang met de democratische en sociale evolutie" (p. 21). Maar het boek brengt veel meer dan dat. Het leest als een synthese van de geschiedenis van de Vlaamse beweging tot 1971 en van de inzichten die de historicus doorheen zijn lange loopbaan heeft verworven.

### De drie fasen van Hroch

Zo begint Wils zijn inleiding met een verwijzing naar de geschriften van de Tsjech Miroslav Hroch, die de geschiedenis van zeven Europese nationalistische bewegingen opdeelde in een aantal duidelijk te onderscheiden fasen. Het is een thema dat al eerder aan bod kwam. "De tijdsindeling van Hroch is nu algemeen aanvaard voor het onderzoek van het nationalisme." (p. 8) Fase A is een voorbereidende fase. Fase B ziet het ontstaan en de ontwikkeling van een beweging. Fase C kwam er lang niet overal: het is de fase waarin de patriotten erin slagen om alle volksklassen te mobiliseren voor hun nationale strijd. Voor Vlaanderen onderzocht Hroch de jaren 1840-1870 – fase B – en stelde "uitzonderlijk gunstige omstandigheden" vast (p. 9). Toch kwam er geen snelle doorbraak, geen snelle fase C dus. De aanhang van de brede Vlaamse beweging is inderdaad niet altijd even groot gebleken. En de successen werden maar heel moeizaam behaald.

De indeling van Hroch bepaalt ook de indeling van dit boek. De inhoud valt uiteen in vier omvangrijke chronologische hoofdstukken. Na een inleiding over de periode vóór 1830, handelt het eerste hoofdstuk over de jaren van de Belgische Revolutie tot aan de Commune van Parijs. De revolutie van 1848-1849 veroorzaakte ook in ons land een schokgolf. Een nog kleine beweging werd door de inbreng van vrijzinnige jongeren verruimd tot een strijd voor de volkstaal en voor democratisering. Van dan af ging de Vlaamse beweging

zich politiek krachtiger manifesteren. De opkomst van de Meetingpartij in Antwerpen was er een duidelijk exponent van.

### Verdere democratisering

Het tweede hoofdstuk behandelt de periode 1871-1914. Het was in het algemeen voor ons land een periode van democratisering en stijging van de welvaart. De opkomst van de BWP (Belgische Werkliedenpartij) vanaf 1885 en van de christelijke arbeidersbeweging na de afkondiging van Rerum Novarum drukten zeker hun stempel. "De Vlaamse beweging was in elk van de drie partijen versterkt." Zo kwamen er belangrijke taalwetten tot stand, hoewel het proces van de vernederlandsing van Vlaanderen al bij al moeizaam verliep.

Het derde hoofdstuk behandelt het interbellum, opmerkelijk omschreven als de jaren 1914-1945. De Eerste Wereldoorlog veranderde blijvend de politieke machtsverhoudingen door de daaropvolgende invoering van het algemeen mannenstemrecht. Flamenpolitiek en activisme zijn thema's die door de auteur uitgebreid zijn bestudeerd. Na 1919 kwam belangrijke wetgeving tot stand, zoals de wet op de overheidsadministratie, de uitdovingswet en de taalwet op het leger. Ook werd de Universiteit Gent vernederlandsd. De collaboratie zorgde echter voor een flinke terugslag.

### Na de tweede Wereldoorlog

Na de bevrijding moest er puin worden geruimd en kende de Vlaamse beweging een nieuwe start en zeker ook een heropleving. Symbolen hiervan waren de dynamitering van de eerste IJzertoren en de bouw met ingezamelde gelden van de huidige toren. Nieuwe organisaties kenden een grote bloei, zoals de Vlaamse Volksbeweging en Volksunie. Mede hierdoor spitste de Vlaams-Waalse tegenstelling zich toe. Nieuwe taalwetgeving kwam tot stand, de taalgrens werd vastgelegd en onder grote druk van de Vlamingen werd de Leuvense universiteit gesplitst. 'Leuven Vlaams' blijft gelden als een grote overwinning voor de brede Vlaamse beweging. Het kan kaderen in de fase C zoals Miroslav Hroch ze formuleerde.

Het was voor de politici van zowat alle partijen duidelijk dat de unitaire Belgische staatsstructuur na meer dan 130 jaar toe was aan hervorming. Na jaren van voorbereiding kwam er voor Vlaanderen en Wallonië culturele autonomie. Het was het begin van een proces dat van België een volwaardige federale staat zou maken.



Met de staatshervorming van 1970-1971 trad de geschiedenis van de Vlaamse beweging inderdaad in een nieuwe fase. Het is alweer meer dan een halve eeuw geleden. De periode sindsdien wordt kort behandeld in een epiloog. Het gaat om een belangrijk verhaal. "Een schets zou een politieke ontwikkeling van het land inhouden." (p. 375) Er werden belangrijke successen geboekt. Politieke partijen werden gesplitst en een federaliseringsproces kwam op gang. De mensen gingen zich daardoor steeds meer Vlaming voelen. Vlaams-nationale partijen behaalden uitstekende resultaten bij de verkiezingen. Het doet alweer onwillekeurig denken aan de fase C bij Miroslav Hroch. De auteur meent overigens dat bij vele Vlaams-nationalisten nog revanchegevoelens voor de collaboratie en de repressie leven.

## Beoordeling

Zo kent dit boek een open einde dat zeker uitnodigt tot verder onderzoek. Logisch, want het gaat hier om een *never-ending story*. Toch is de evolutie doorheen de tijd duidelijk. Vlaanderen evolueerde van een verfranst en achtergebleven gebied tot een Nederlandstalige, vrij zelfstandige, vooraanstaande en welvarende regio. Dit kon enkel dankzij brede steun en samenwerking. Vernederlandsing en democratisering gingen duidelijk samen. Een Vlaams en sociaal programma hebben zich samen voltrokken.

De auteur brengt erudiet een omvangrijk en ingewikkeld verhaal. Een bibliografie rondt af, illustraties zijn niet opgenomen. Helaas ontbreken registers, wat de raadpleegbaarheid er niet op vereenvoudigt. Ertsberg zorgde voor een mooie uitgave met hardcover.

Sam Van Clemen

## Wist je dat ...

... de Romeinen de hele dag door wijn dronken, zoals wij koffie of thee? Tot die conclusie kwam voedselwetenschapper Guido Sala tijdens zijn onderzoek naar de eetgewoontes van de Romeinen. Hun wijn was niet de drank die wij vandaag kennen. Ten eerste werd hij verdund met water. Ten tweede lieten de Romeinen niets verloren gaan: ze dronken alle varianten tussen wijn en azijn. Volgens Sala was het hen vooral om de suikers in de alcohol te doen. Er was genoeg voor iedereen, maar de minder goeie Romein of slaaf moest het met wijn van mindere kwaliteit (en minder calorieën) doen. (Bron: NRC - 22 januari 2024)

## Wat na Leuven?

### Alumni met een passie voor wijn en bier

De redactie van *Tijdingen* is erg benieuwd naar de wegen die alumni na hun studie bewandelen. In dit nummer laten we drie historici aan het woord die, elk op hun eigen manier en volledig in de positieve zin, van drank begeistert raakten. Van wijn tot lambik en geuze: hoe zijn ze op dat pad gekomen? Denken ze daarbij nog eens aan hun oude liefde, geschiedenis?

#### Dennis van den Buijs

- Woont in Antwerpen
- Studeerde af in 2008, in de richting Hedendaagse Geschiedenis
- Volgde een ManaMa in de internationale betrekkingen en diplomatie
- Is radiomaker en journalist bij de VRT
- Is sinds 2018 host van podcast *Wijn*cast
- Publiceerde in 2022 zijn boek *Wijn* bij uitgeverij Ertsberg
- Schrijft sinds 2023 voor Knack Weekend in de rubriek 'Wijn & Co'



© An Clapdorp

#### Gaëtan Claes

- Woont in Zichem
- Studeerde af in 2008, in de richting Geschiedenis van de Oudheid
- Behaalde een graduaat Marketing
- Startte zijn carrière als commercieel medewerker bij Acco Boekhandel Leuven
- Is sinds 2017 sales verantwoordelijke bij lambikbrouwerij 3 Fonteinen



#### Rogier Lindemans

- Woont in Halle
- Studeerde af in 2002, in de richting Nieuwste Tijd
- Volgende een lerarenopleiding (geaggregeerde secundair onderwijs), een master in de internationale



© Eva Demesmaeker

- betrekkingen en een master in de bedrijfskunde
- Is leerkracht geschiedenis
- Opende in 2010 online wijnwinkel 'Vino e Storia'

Hoe kijken jullie terug op je studie geschiedenis? Zouden jullie opnieuw dezelfde richting kiezen? Waarom (niet)?

**Dennis:** "Ik zou meteen hetzelfde studeren. Ik had de tijd van mijn leven: ik genoot van de vrijheid, de vrienden en het nachtleven. Mijn studie geschiedenis paste wonderwel in de puzzel. Ik heb vanuit het hart een keuze gemaakt en die boeide me naast dat vrije leven uitermate."

**Rogier:** "Ik heb ook met veel plezier geschiedenis gestudeerd. Ik denk wel dat ik vandaag voor dezelfde studie zou kiezen; ik heb het graag gedaan en ik vind het nog altijd bijzonder fijn om met geschiedenis bezig te zijn."

**Gaëtan:** "Dat is alweer een half leven geleden ... Ik denk er met een glimlach aan terug. Zowel de studie, de stad, de faculteit als de kringwerking zijn uiteindelijk het gezellige warme bad gebleken dat ik op dat moment nodig had. Ik kwam vrij 'groen' van de middelbare school en de vervolgstap is prima gebleken, zowel qua interesse als qua algehele intellectuele en menselijke ontwikkeling. Het was het laatste jaar vóór de ingang van de BaMa-structuur, en Geschiedenis van de Oudheid was nog een aparte richting naast Moderne Geschiedenis. We begonnen met 32 studenten en eindigden met ongeveer een derde daarvan. Die intimiteit van de colleges was aangenaam. Hoewel ik bij aanvang nog niet uitgemaakt had wat ik met oude geschiedenis zou doen – en ik bij een herneming opnieuw met die onzekerheid zou zitten –, zou ik vandaag zeker dezelfde keuze kunnen maken. Een meer economische richting zou het alternatief zijn."

Waar zijn jullie na je studies aan het werk gegaan?

**Rogier:** "Ik ben gestart met lesgeven. Ik heb eerst een paar maanden in mijn oude school in Halle gestaan, en nu geef ik al achttien jaar geschiedenisles in Lennik. Ik schrijf intussen mee aan *Storia*, een handboek geschiedenis voor het secundair onderwijs."

**Gaëtan:** "Vanaf mijn eerste zomer in Leuven deed ik elk jaar vakantiewerk bij Acco Boekhandel Leuven. Toen ik de arbeidsmarkt op moest, volstond een mailtje om meteen bij hen aan de slag te kunnen. Ik ben

begonnen als commercieel medewerker van onder andere de geschiedenisafdeling, wat uitdeinde tot accountmanagement van enkele Leuvense UCLL-hogeschole. Daarbij voorzag ik de studenten ter plaatse van studiemateriaal en leverde ik de nodige nazorg. Ook aan deze job hou ik goede herinneringen over. De link met de unief en het studentenleven werd niet al te bruusk doorgesneden, en ik heb er uiteindelijk mijn vrouw leren kennen."

**Dennis:** "Ik heb één jaar geschiedenis gegeven op het College van Essen. In diezelfde periode nam ik deel aan het allerlaatste journalistieke examen ooit op de VRT. Na verschillende selectierondes met kennisvragen, schrijfopdrachten, psychologische testen, stemtesten en een uitdagend jurygesprek, kwam ik in de wervingsreserve van de nieuwsdienst terecht. Mijn jaargenoot Joris Truyts – die nu voor VRT NWS online werkt – en ik waren de enige externen die uit honderden kandidaten de schifting overleefden. Sinds 2010 werk ik voor de VRT als journalist en radiopresentator, onder andere van *De Ochtend* (Radio 1), *Start Je Dag* (Radio2) en nu *Het Uur van de Waarheid* (Radio 1)."

Vandaag doen jullie nog meer. Dennis en Rogier zijn de wereld van de wijn ingerold. Gaëtan werkt voor een lambikbrouwerij en geuzestekerij. Wat doen jullie precies?

**Dennis:** "Naast mijn voltijdse radiowerk, schrijf ik voor Knack Weekend over wijn in de rubriek 'Wijn & Co'. Een paar keer per maand licht ik een thema uit de wondere wijnwereld toe, waarbij ik passende wijnflessen selecteer. Daarnaast onderhoud ik mijn podcast *Wijn* van nieuwe afleveringen. Verder duik ik soms ergens te lande op met een lezing over mijn boek *Wijn*, uit 2022."

**Rogier:** "Ik ben in 2010 een zaak gestart in bijberoep: Vino e Storia. De naam verwijst natuurlijk naar wijn en is tegelijk een knipoog naar mijn achtergrond als historicus. Vino e Storia is gespecialiseerd in exclusieve wijnen, vooral uit Frankrijk en Italië. Het is een online webwinkel, maar twee keer per jaar organiseer ik ook een degustatie."

**Gaëtan:** "Sinds 2017 ben ik sales verantwoordelijke bij 3 Fonteynen in Lot-Beersel. Wij maken traditionele lambikbieren, 100% natuurlijk en spontaan vergist met jarenlange rijping op houten vaten. Er is nog slechts een handvol producenten van de bierstijl actief. Een op en top pure en Belgische bierstijl die nagenoeg dood was, maar gelukkig weer meer en meer aandacht krijgt in binnen- en buitenland."

## Hoe zijn jullie in die werelden terechtgekomen?

**Gaëtan:** “De passie voor het betere *craft beer* kwam bij mij rond 2009 op, na de Leuvense studententijd dus. Vrij snel ontdekte ik lambik en geuze, een versnijding van meerdere jaren en vaten lambik. Gezien het om een nichestijl gaat, is het vrij gemakkelijk om je erin te verdiepen en in vast te bijten. Toen ik na negen jaren Acco op zoek was naar een nieuwe uitdaging, kwam 3 Fonteinen in beeld. *En stoemelings*, via een vacature voor een andere functie, geraakte ik aan de praat met het management en werd me een job aangeboden waarvoor er eigenlijk geen vacature was. Het is een verkoopfunctie, maar in een zeer specifieke context: niche, direct contact, veel *storytelling*, ... Hoe het bier gemaakt wordt, is al een USP (*unique selling point*) op zich en maakt dat er geen ‘vuile’ marketing aan te pas komt. Historie loert bij ons om elk hoekje.”

**Rogier:** “Mijn interesse in wijn is steeds meer gegroeid na een verblijf in Bordeaux. Na een aantal jaren liefhebber, werd het in 2009 tijd om het professioneler aan te pakken. In 2010 was mijn webwinkel een feit.”

**Dennis:** “Bij mij is het allemaal uit interesse en onwetendheid begonnen. Ik organiseerde wijnavonden voor vrienden bij me thuis. Om me voor te bereiden luisterde ik naar podcasts over wijn, maar die waren enkel in het Italiaans of Engels te vinden. Met mijn achtergrond als radiomaker ben ik in 2018 mijn eigen podcast over wijn gestart als hobby. *Wijn*cast was de allereerste wijnpodcast in het Nederlands.”

## Wat komt er allemaal kijken bij je activiteiten?

**Dennis:** “Een praktisch voorbeeld: voor de wijnrubriek in Knack Weekend lees ik me in over de druif, de regio, het thema, ... dat ik behandel. Ik contacteer verschillende wijnimporteurs die flessen verkopen die passen in dat thema. Uit de ingestuurde stalen maak ik een selectie van vier wijnen die ik kort beschrijf. De hoofdmoot blijft een paginavullend wijnverhaal. De kunst zit ‘m in toegankelijkheid en in het schrappen: op een beperkte ruimte een punt maken, helder schrijven, een goede opbouw hanteren én bovenal iets vertellen wat blijft hangen. Liever een straf verhaal over een Zuid-Afrikaanse baviaan die druiven van pinot noir steelt, dan een technisch verslag over de bodemsamenstelling in wijngaard X of Y.”

**Gaëtan:** “Mijn werkdagen zijn zeer veelzijdig. Uiteraard ben ik met bestellingen bezig, maar evengoed met het rondleiden van bezoekers of professionele klanten, het opvolgen van de noden van elke markt, *copywriting*, ...

Ik doe al eens een vertegenwoordiging op events, maak de interne productieplanningen op, begeleid helikoptergewijs het traject van botteling tot verkoop, ... Verder zoek ik naar producenten van (bio)fruit in binnen- en buitenland voor samenwerkingen. (Lambik is niet enkel de basis van geuze, er worden na rijping ook allerlei fruitsoorten aan toegevoegd om smaak en kleur over te nemen. Kriek en framboos zijn het bekendste, maar de tendens gaat meer richting pruimen, perziken en zelfs wijndruiven.) Vandaag moest ik bijvoorbeeld bierpakketten prepareren en verzenden naar enkele natuurwijnproducenten die ik vorige week in Wenen ontmoette op een natuurwijnfestival. Uiteraard in de hoop bij de oogst van 2024 druiven onze kant uit te zien komen. Dat principe van *gift exchange* is altijd aanwezig geweest in de geschiedenis en zal dat blijven.”

**Rogier:** “Ook voor mij is het nogal gevarieerd: ik zoek naar nieuwe wijnen en lees over recente jaargangen of nieuwe opkomende wijndomeinen. Ik stuur aanbiedingen naar klanten en verstuur zendingen of ga leveren. Ik hou de website up-to-date, volg de boekhouding op, enz.”

## Dennis en Rogier, is het voor jullie makkelijk je wijnbezigheden te combineren met je hoofdberoep?

**Rogier:** “Ik vind de variatie net bijzonder aangenaam. Het onderwijs is iets heel anders: het is wat intellectueler en wat socialer door het contact met de leerlingen – en dat alles in een meer gestructureerde omgeving (of dag) met collega’s. De wijnzaak is volledig mijn eigen ‘ding’: wanneer ik wat doe, hangt volledig van mezelf af. Ik hou er wel van om verschillende dingen te combineren. Zo ben ik ook nog gemeenteraadslid in Halle.”

**Dennis:** “Voor mijn hoofdjob bij de VRT en de wijnrubriek in Knack Weekend heb ik een duidelijke opdrachtgever. Die deadlines en afspraken staan voorop. *Wijn*cast is daarom soms te vaak het kind van de rekening. Mijn lijstje met mogelijke onderwerpen en gesprekspartners is veel langer dan de tijd die ik eraan kan geven.”

## Wijn en bier kennen een lange geschiedenis. Zijn jullie in dat aspect geïnteresseerd?

**Dennis:** “Absoluut. Wijn ademt geschiedenis en cultuur. Mijn boek *Wijn* bulkt van de historische passages. Ik vertel honderd wijnverhalen die je wil doorvertellen bij een goed glas. Die gaan onder meer over Napoleon, de Bourgondische hertogen, de Leuvense middeleeuwse wijnbouw, Churchill, Stalin en ga zo maar door. Wijn is an sich niet meer dan gegist druivensap. Het zijn de mensen en de kwaliteiten die we er doorheen de eeuwen aan toedichten, die de drank bijzonder maken.”

**Rogier:** “In mijn geval blijft de historicus meer op de achtergrond als ik met mijn zaak bezig ben.”

**Gaëtan:** “Op dit moment spitst mijn interesse zich vooral toe op de eigen bedrijfsgeschiedenis en lambik in het algemeen, met een kleine uitbreiding naar wijn. Lambikbier wordt enkel in de Zennevallei gebrouwen en de bierstijl bestaat reeds 250 jaar. Het grote verschil met een ‘standaardbier’ is dat we de gisting overlaten aan de natuur – wij controleren of meten helemaal niets – en dat we spreken over doorlooptijden van jaren i.p.v. weken. Dat maakt dat elke botteling weer anders smaakt. We zetten sinds 2017 ook in op een lokaal netwerk van boeren, met bio-verbouwing van gerst, tarwe en, sinds kort, hoppen. We hebben zelfs tientallen oude variëteiten opnieuw aangeplant en vermeerderd. Daar kan ik uren over doorgaan. In essentie is het wat dit betreft een oprecht en lokaal project dat zijn gelijke in de Europese bierwereld niet kent. Iets om trots op te zijn.”

Wat vinden jullie het leukste aan je werk?

**Gaëtan:** “Vooral het contact met andere mensen en het feit dat ik mijn eigen passie mag verspreiden. Het gaat over *soft sales* en marketing voor een dankbaar en gepassioneerd publiek, en dat geeft veel voldoening. Bezoekers kijken ernaar uit om ons te bezoeken en zullen zich die ervaring ook herinneren. De schare fans is zeer toegewijd. Ze zijn zeer nabij en de lijnen zijn vaak kort. Bovendien is de professionele biersector in het algemeen een gezelligheidssector. De contacten verlopen eerder amicaal dan hard.”

**Dennis:** “Ik blijf bijleren en ontdekken: nieuwe streken, landen, druiven en ook gepassioneerde mensen. Wijn is een product waar mensen in de positieve zin in op kunnen gaan. Het is geen onpersoonlijk aluminium raamprofiel dat verkocht wordt, maar een product van mens en natuur, inclusief mooie verhalen. Wijn moet voor mij bovenal plezant zijn. Mijn podcast, boek en wijnrubriek gaan uit van een gezonde interesse, zonder technische voorkennis. Ik ben als schrijver of podcasthost telkens de allereerste geïnformeerde leek. Zoveel mensen houden van wijn. Zo weinig mensen durven er iets over zeggen. Laten we de poeha en hoogdravendheid alsjeblieft snel vergeten. Hopelijk onthouden luisteraars van *WijnCast* en lezers van mijn stukken dat.”

**Rogier:** “Voor mij zit het ‘m in het gevoel van ondernemen: de zaak jaar na jaar zien groeien, volledig nieuwe dingen leren kennen, ervaren dat je eigen inspanningen ook snel beloond worden ... Ik kom bovendien op verschillende plaatsen en bij heel wat nieuwe mensen.”

Zoeken jullie het verleden nog op in je vrije tijd?

**Rogier:** “Ik lees bijna iedere dag nog artikels of boeken over geschiedenis.”

**Gaëtan:** “Mij ontbreekt het helaas aan tijd om nog veel te lezen. Een van de laatste boeken die ik las, is waarschijnlijk dat van Dennis. Zeker een aanrader voor de wijnliefhebber: luchtig geschreven, vol fijne weetjes en anekdotes. Maar geschiedenis zal altijd aanwezig zijn in mijn leven, zeker omdat ik met een historica getrouwd ben. Bij elke uitstap zal er voldoende geschiedenis, vanuit welke invalshoek dan ook, aanwezig zijn. Zo iets kan je gewoon niet loslaten noch moet je dat willen.”

**Dennis:** “Voor mij is geen reis compleet zonder een gezonde dosis geschiedenis. Of het nu gaat om het theater van Epidaurus, een kapel van Giotto of een Napolitaans schrijn voor Maradona: een stad zonder tastbaar verleden is voor mij een stad zonder ziel.”

Tot slot: welk advies geven jullie voor een feestje? Welke drank vormt de ideale begeleiding voor degenen die voor alcohol kiezen?

**Gaëtan:** “Vanwege de ongelofelijk rijke complexiteit zit in lambikbieren veel potentieel voor *pairings*, getuige de vele gastronomische restaurants die hun menu’s met onze bieren combineren. De uitdaging blijft ‘het zure’: we hebben allemaal weinig problemen met de hoge zuurtegraad van een cava of champagne, terwijl dit bij bier vaak zorgt voor kortsluiting in het hoofd. Dat is jammer. Als introductie is een half-en-half interessant: een glas halfgevuuld met schuimwijn en halfgevuuld met geuze. Geuze is sowieso een goede ‘smaakpalletopener’ en past bijvoorbeeld perfect bij een oester- of visgerecht. Een rijkere kriek of lambik met blauwe druif kan dan weer prima een vleesgerecht, een zoet chocolade- of kaasdessert begeleiden.”

**Rogier:** “Ik raad een mooie, wat oudere vintage champagne aan om het feest mooi te starten. Dat is een champagne gemaakt van druiven uit slechts één oogstjaar, terwijl voor gewone champagnes druiven van verschillende oogstjaren worden gebruikt. Pluspunt: je kan de fles gewoon verder drinken bij het voorgerecht.”

**Dennis:** “Ik zou zeggen: de wijn waar jij gelukkig van wordt, die past bij het moment en het gezelschap. Doe voldoende je eigen goesting, wars van wat alle zelfverklaarde kenners voorschrijven.”

Dat staat genoteerd. Bedankt voor dit interview!